

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 30.04.2012 i Borgarting lagmannsrett,

Saksnr.: 10-160288ASD-BORG/03

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Tingrettsdommer

Bjørn Engstrøm
Thore Rønning
Wenche Fliflet Gjelsten

Ankende part	Bærum kommune	Advokat Annika Elisabeth Johanna Lindstrøm
Partshjelper: Tvl. § 15-7 (1b)	Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, KS	Advokat Annika Elisabeth Johanna Lindstrøm
Ankemotpart	Hafslund Nett AS	Advokat Tor Sandsbraaten

Saken gjelder gyldigheten av enkeltvedtak som pålegger Hafslund Nett AS (Hafslund) å omlegge distribusjonsnettet fra luftstrekk til jordkabelanlegg i Borgveien i Bærum kommune.

Hafslund er eier og forvalter av distribusjonsnett for elektrisitet i Oslo, Akershus og deler av Østfold. I Bærum kommune har selskapet i hovedsak overtatt nettanlegget med stolper og strømledninger fra det tidligere kommunale Bærum energiverk. Saken gjelder Hafslunds lavspenningsanlegg for strøm i luftlinje i Borgveien, som ligger i et boligområde. Veien er en kommunal vei. Den betjener etter det opplyste ca 25 boliger. Anlegget ble etablert av Bærum energiverk i 1969-1979.

Spørsmål om omlegging av Hafslunds lavspenningsmaster til jordkabler lagt i trekkør i veigrunnen, oppsto i 2008 i forbindelse med at Bærum kommune skulle etablere nytt ledningsanlegg for vann og avløp, bekostet av kommunen, i deler av Borgveien og nærliggende områder.

I et felles brev av 18. februar 2008 fra Eiendomsavdelingen i kommunen ble Hafslund, Canal Digital Norge AS, Get AS og Telenor forespurt om disse aktørene hadde interesse av å få "oppgradert sine anlegg i området ved fremføring av ny kabel i samme trase som ledningsanlegget". Det ble opplyst at kostnadene til oppgraving av grøft og omlegging til jordkabler ved et eventuelt "spleiselag" ville bli fordelt "etter nærmere avtale i samsvar med gjeldende praksis".

Kommunen inngikk i november 2008 avtale med Canal Digital AS og Telenor om dekning av kostnader relatert til etablering av nye kabelgrøfter og kabelrør i Borgveien. Det er opplyst at kostnaden for Canal Digital var 120 000 kroner og 110 000 kroner for Telenor. Selskapet IKT Network AS var også med på spleiselaget med en andel på 79 000 kroner etter avtale inngått med kommunen i mai 2009. Avtale ble imidlertid ikke inngått med Hafslund.

Kommunen ønsket å få lagt alt ledningsnettet i Borgveien ned i bakken. Dette hadde sammenheng med at det på stolpene også var hengt opp flere svakstrømledninger (ekomkabler), som var eid av de infrastruktureierne som er nevnt ovenfor. Disse betalte leie til Hafslund for å kunne disponere stolpene. Stolpene var over 30 år gamle, stedvis skjeve, "og pålesset et stadig mer omfattende ledningsnett", som det heter i tingrettens dom.

Den 18. desember 2008 sendte Vei- og trafikkavdelingen i kommunen forhåndsvarsel om vedtak til Hafslund. Selskapet ble her varslet om at kommunen overveiet å gi Hafslund pålegg "om at elektriske ledninger i luftstrekk i Borgveien flyttes og legges i rør i bakken

for netteiers regning". I forhåndsvarselet er det opplyst at stolpefestene står på veigrunn. Videre heter det i kommunens varsel:

Etter vegloven § 32 kreves det tillatelse fra kommunen for å ha ledningsfester langs kommunal vei. Selv om det i dette tilfellet neppe foreligger noen skriftlig tillatelse, har ikke Hafslund Nett ubetinget rett til å ha ledningsfester langs veien. Netteieren må rette seg etter de vilkårene som kommunen stiller, forutsatt at disse er saklige og ikke uforholdsmessig tyngende. Vilåret om flytting og legging av ledningene i rør er begrunnet i hensyn til effektiv drift og vedlikehold av veien, samt estetiske og miljømessige hensyn. Kommunen mener derfor at vilåret er saklig begrunnet. Videre mener kommunen at vilåret ikke kan anses å være uforholdsmessig, særlig tatt i betraktning at det dreier seg om en strekning på ca 440 meter."

Hafslund svarte i brev av 28. januar 2009. Her ble det anført at et gyldig vedtak etter vegloven måtte ha en "vegfaglig begrunnelse" for å kunne pålegge nettselskapet å dekke kostnader til flytting av el-anlegg. Hafslund anførte at arbeid med vann- og avløpsanlegg neppe kan "karakteriseres som vegfaglig begrunnelse". Det ble anført at det heller ikke er "vegfaglig begrunnelse" når kommunen henviste til effektiv drift og vedlikehold av veien, samt estetiske miljøhensyn. Det ble opplyst at nettselskapet ville ta endelig stilling til flyttekostnadene til omlegging av el-anlegget når det eventuelt forelå et endelig vedtak i saken.

Kommunens enkeltvedtak av 4. februar 2009 er truffet med hjemmel i vegloven § 32. Vedtaket lyder slik:

Hafslund Nett AS pålegges for egen regning å legge distribusjonsnett i rør i bakken langs Borgveien i Bærum kommune.

Kravet om å legge distribusjonsnettet i bakken ble begrunnet i "hensyn til effektiv drift og vedlikehold av veien, behov for samordning av forskjellige typer rør og ledninger som føres langs veien, samt estetiske og miljømessige hensyn, jf. vegloven § 1a". I kommunens brev er det anført at bakgrunnen for vedtaket var at kommunens vann- og avløpsrør langs Borgveien skulle undergå nødvendig rehabilitering og at veien i den anledning måtte graves opp. Kommunen som veimyndighet mente på den bakgrunnen at det var behov for å foreta en planmessig og koordinert opprydding innenfor veiens eiendomsområde.

Enkeltvedtaket ble påklaget 2. mars 2009 av Hafslund og påstått ugyldig på grunn av manglende hjemmel i vegloven. Klagen ble avslått i Bærum kommunes klagenemnd den 30. mars 2009.

Veiarbeidet i Borgveien startet opp 28. april 2009 og ble utført uten medvirkning fra Hafslund. Ledningene ble derfor ikke lagt i rør i forbindelse med arbeidet. Både stolper og ledninger tilhørende Hafslund og nettleverandører står fremdeles langs veien. Det er enighet mellom partene om at manglende medvirkning fra Hafslund skyldes en

misforståelse ved at Hafslunds advokat feilsendte et brev datert 15. mai 2009 til seg selv, slik at det aldri kom frem til kommunen. I brevet fremgår det at Hafslund ønsket å prøve kommunens enkeltvedtak rettslig, men at selskapet, med forbehold for kostnadene, likevel ville medvirke til gjennomføring av omlegging av ledningsnett.

Hafslund tok ut stevning mot Bærum kommune den 27. oktober 2009 med påstand om at kommunens vedtak var ugyldig fordi det ikke hadde tilstrekkelig hjemmel i vegloven § 32.

Asker og Bærum tingrett avsa 9. juli 2010 dom med slik domsslutning:

1. Bærum kommunes vedtak av 04.02.2009 er ugyldig.
2. Det tilkjennes ikke saksomkostninger.

For nærmere detaljer vedrørende saksforholdet vises til tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

Bærum kommune har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Ankeforhandling er holdt 17. og 18. april 2012 i Borgarting lagmannsretts hus i Oslo. Partene møtte sammen med sine prosessfullmektiger og avga forklaring. Det ble avhørt ett vitne. Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Den ankende part, **Bærum kommune**, har i hovedtrekk anført:

Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisvurderingen.

Vedtaket's gyldighet må vurderes ut fra den faktiske situasjonen på vedtakstidspunktet, dvs mens veigrøften var åpen. Hafslund er også enig i dette.

Partene er enige om at Hafslund har hatt tillatelse etter vegloven § 32 til å ha elektriske ledninger i stolpefester langs Borgveien, selv om man ikke har funnet dokumentasjon for dette. Tillatelsen ble antakelig gitt uformelt mens ledningsnettets fremdeles var eiet av det kommunale e-verket. Ved de senere overdragelsene av e-verket fulgte tillatelsene med.

Partene er også enige om at den tillatelsen Hafslund har hatt til å plassere ledninger i Borgveien, er underlagt vilkår om flytteplikt. Stolpene med ledninger, eid av Hafslund, står vederlagsfritt på kommunens veggrunn.

Det gjøres gjeldende at enkeltvedtaket etter vegloven § 32 er gyldig.

Hafslunds tillatelse til å ha elektriske ledninger i luftstrekk i Borgveien er bortfaldt som følge av vilkåret om flytteplikt og de veiinteresser som gjør seg gjeldende. Kravet om

flytting fra luftnett til jordkabel fremmer veiinteresser og veiholders behov i vid forstand. Det står i tilstrekkelig sammenheng med de interesser loven skal fremme.

Tingretten har rett når den legger til grunn at miljø- og estetikk også var relevante hensyn for tillatelser i offentlig vei på tidspunktet da tillatelsen i sin tid ble gitt. Dette var før 1979. Tingretten har også rett i at det er skjedd en oppmyking når det gjelder hvilke "veiinteresser" kommunen kan fremme i tråd med samfunnsutviklingen, jf formålsangivelsen i vegloven § 1 a.

Tingretten har imidlertid tolket innholdet i flyttevilkåret for snevert når retten er kommet til at hensynet til effektiv drift og vedlikehold av veien, behov for samordning, samt estetiske og miljømessige hensyn ikke kan begrunne krav om flytting. Det følger så vel av vegloven, dens forarbeider, rundskriv, forvaltningspraksis og samfunnsutviklingen at "veiholders behov" og "veiinteresser" som utløser flytteplikt, må tolkes videre enn det tingretten har gjort. Rettsutviklingen har gått i denne retningen, jf bl a IKEA-dommen i Rt. 2008 side 1110.

Ombyggingen av veien er utløst av arbeid knyttet til vann og avløpsrør som ligger i grunnen. Det er imidlertid hensynet til effektiv drift og vedlikehold av veien, behovet for samordning av forskjellige typer rør og ledninger langs veien, samt estetiske og miljømessige hensyn som begrunner kravet om å legge ledningene i grunnen. Dette er veifaglige hensyn som veimyndighetene skal ivareta, jf vegloven § 1 a, som uttrykkelig nevner miljøhensyn og hensynet til naboer og andre samfunnsinteresser som en overordnet målsetting for veimyndighetene.

Det er ikke grunnlag for å oppstille et kategorisk skille mellom hensyn som kan begrunne vilkår for selve etableringen av et nettanlegg og hensyn som kan utløse flytting av anlegg. Hensynet til veiens interesser står sentralt i begge situasjoner.

Ledningseiere må anses underlagt samfunnsutviklingen og kan ikke kreve opprettholdt tekniske anlegg i konflikt med den tilretteleggingen som veimyndighetene foretar i forbindelse med ledningsomlegging i veien. Veimyndighetene skal ikke påføres unødige utgifter som følge av at det etableres ledningsanlegg i veigrunnen.

Det aktuelle enkeltvedtaket kan ikke anses å være urimelig eller uforholdsmessig tyngende. Kostnadene ved flyttingen kan veltes over på nettkundene. Hafslund blir også drevet med betydelige overskudd. Hafslund har gitt andre kabelaktører tillatelse til å plassere seg i stolpene langs veien ved inngåelse av såkalt "Fellesføringsavtale". Hafslund har på den måten fått dekket deler av masteutgiftene i form av etableringsavgift og årlig leieavgift.

Det skapes ikke uforutsigbare rammer for nettselskapene dersom det aktuelle vedtaket anses gyldig. Etter Bærum kommunes veinormaler er det bare ved større veiarbeid det vil

være aktuelt å legge om luftstrekk til felles kabelgrøft. Kommunen har ikke adgang til å kreve omlegging til jordkabel hvor det vil virke uforholdsmessig tyngende. Dette må vurderes konkret i den enkelte sak.

Partshjelper, Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), har i hovedsak anført:

Saken reiser prinsipielle spørsmål og KS vil gjøre gjeldende samme rettslige anførsler som Bærum kommune. Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt og en fordel for innbyggerne at gravearbeider samordnes og utføres samtidig. Hensynet til nettleverandører ivaretas ved at selskapet ikke kan pålegges uforholdsmessige kostnader. Hver kommune vil i den forbindelse være forpliktet til å foreta en konkret vurdering av hvorvidt gravearbeider skal samordnes, hvorefter det også skal tas hensyn til nettleverandøren.

De konkrete forholdene i saken ligger slik an at vilkårene for å pålegge samordning etter vegloven § 32 er oppfylt.

Bærum kommune har nedlagt slik påstand:

1. Bærum kommunes vedtak av 4. februar 2009 er gyldig.
2. Bærum kommune tilkjennes saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten.

Ankemoetparten, Hafslund Nett AS, har i hovedtrekk anført:

Tingretten har korrekt lagt til grunn at veimyndigheten i Bærum kommune ikke har hjemmel for sitt flyttepålegg i denne saken. Hensynet til estetikk og miljø eller samordning kan ikke utløse flyttepålegg for Hafslunds regning.

Etter vegloven § 32 kan veimyndigheten bare kreve flytting dersom flyttingen er nødvendig for å fremme de hensyn og formål som kan forankres i veglovens bestemmelser. Sentrale formål og hensyn etter vegloven er først og fremst hensynet til veiens drift, sikker trafikkavvikling og å unngå at veiholder påføres unødige utgifter som følge av at det etableres infrastruktur i eller på veigrunnen. Ingen av disse hensynene gjør seg gjeldende i denne saken.

Bærum kommunes pålegg er utelukkende begrunnet i at kommunen, av hensyn til estetikk, ønsket at Hafslund flyttet luftstrekket og oppgraderte det til jordkabelanlegg i forbindelse med rehabilitering av vann og avløp. Tingretten har riktig lagt til grunn at denne typen generelle hensyn, som en kommune i prinsippet alltid kan påberope seg, ikke kan utløse et flyttevilkår i en eksisterende tillatelse etter vegloven § 32. Vegloven etablerer ikke en finansieringsordning for kommunen når den ønsker å skape et "vakrere" bybilde. At Bærum kommune betegner den estetiske endringen som "samfunnsmessig nødvendige

omlegginger", utvider heller ikke kommunens hjemmelsgrunnlag som veimyndighet etter vegloven.

Hensynet til samordning har ingen realitet, egenverdi, i saken utover hensynet til estetikk. Veimyndigheten oppnår ikke noe fordelaktig ved å kable Hafslund Netts luftstrekk utover det estetiske.

Hensynet til effektiv drift og vedlikehold av veien gjør seg ikke gjeldende i denne saken. Kabling i grunnen medfører tvert i mot større fare for senere oppgraving av veien.

Hafslunds privatrettslige forhold til andre ledningseiere er ikke relevant for om kommunens pålegg er gyldig. De andre ledningseiernes offentligrettslige adgang til å etablere seg i Borgveien er et forhold mellom veimyndigheten og disse ledningseierne.

Det må skilles mellom flyttevilkår og vilkår for etablering, slik tingretten korrekt har lagt til grunn. Bruk av flyttevilkår vil være særlig inngripende myndighetsutøvelse overfor anleggseiere ettersom bruken av et slikt vilkår opphever en eksisterende tillatelse og etablert tilstand hos anleggseiere. Det er snevrere rammer for hvilke hensyn som kan begrunne bruk av flyttevilkår enn hvilke hensyn som kan begrunne vilkår om hvordan etableringen av anleggene skal skje når det gis ny tillatelse.

I den såkalte IKEA-dommen i Rt. 2008 side 1110 var flytting av det etablerte anlegget nødvendig av hensyn til veien, fordi anlegget fysisk var til hinder for en konkret utvidelse av veien. I nærværende sak er det ikke nødvendig å flytte stolper. Det kan ikke utledes av dommen at rent estetiske/miljømessige hensyn eller hensiktsmessighetshensyn alene kan begrunne et pålegg om flytting og oppgradering av et eksisterende luftanlegg, eller alene danne grunnlag for når et flyttevilkår kan benyttes.

Formålsbestemmelsen i vegloven § 1 a kan uansett ikke anvendes på flyttevilkår gitt før bestemmelsen trådte i kraft. Formålsbestemmelsen i § 1a i vegloven trådte i kraft i 1996. Fordi tillatelsen og flyttevilkåret for anlegget i Borgveien ble gitt i 1969/1979, vil det under enhver omstendighet kun være hensynet til trygg trafikkavvikling og hensynet til å holde veiholder skadesløs som danner rammene for når et flyttevilkår kan utløse flytting for nettselskapenes regning.

Dersom vedtaket kjennes gyldig, vil enhver kommunal veimyndighet her i landet kunne pålegge ledningseier å jordkable eksisterende ledningsanlegg dersom kommunen beslutter å grave i veien uten at gravearbeidene har sammenheng med veihensyn eller nødvendiggjør flytting av nettanlegget. Vegloven kan ikke forstås på denne måten. Luftstrekket ble dessuten rehabilitert i 2001, og Hafslund hadde derfor ikke noe behov for å skifte ut ledningene.

Det er i denne forbindelsen uten betydning at Bærum kommune per dags dato ikke ser for seg at de vil benytte flyttepålegg i stor utstrekning ved gravearbeider. Kommunen kan ikke utvide hjemmelsgrunnlaget gjennom slike utsagn. Det er heller ikke hjemmel i vegloven for at kommunen selv til enhver tid kan definere hvilke gravearbeider som er "tilstrekkelige" til å pålegge flytting.

En slik forståelse av vegloven § 32 som kommunen legger opp til, vil uansett gi uforholdsmessige og uforutsigbare konsekvenser for Hafslund Nett og samtlige øvrige norske nettselskaper. Hva som anses som "tilstrekkelige" gravearbeider til å utløse flyttepålegg, vil variere fra kommune til kommune og vil kunne skifte med tiden. Det er ingen garanti for at det blir så "få" pålegg som kommunen anfører.

Hafslund Nett AS har nedlagt slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Hafslund Nett AS tilkjennes sakens omkostninger for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten bemerker:

Saken gjelder i første rekke spørsmål om Bærum kommunes vedtak av 4. februar 2009 har tilstrekkelig hjemmel i vegloven § 32. Dersom vedtaket anses som gyldig, må lagmannsretten også ta standpunkt til om vedtaket skal anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende overfor Hafslund.

Kommunens vedtak gikk ut på at Hafslund, for egen regning, ble pålagt å bytte ut sine elektriske ledninger (lavspenning) i luftstrekking til nedgravd kabel i veigrunnen langs Borgveien. Det gjelder en strekning på ca 440 meter. Vedtaket ble truffet i forbindelse med oppgraving i veien i regi av Vann- og avløpsetaten i Bærum kommune. Arbeidet ble initiert og bekostet av Vann- og avløpsetaten i kommunen med tillatelse fra Vei- og trafikketaten. Det er på det rene at det ikke var fysisk nødvendig å flytte Hafslunds stolper for å gjennomføre arbeidet.

Det er enighet mellom partene om at gyldigheten av kommunens vedtak skal vurderes ut fra situasjonen slik den var på vedtakstidspunktet, dvs mens veien allerede var oppgravd. Veien er nå gravd igjen uten at Hafslunds ledninger er lagt ned i rør i bakken. Det er imidlertid opplyst, og lagmannsretten legger til grunn, at Hafslund vil grave opp igjen for egen regning og legge luftspennet ned i grunnen dersom kommunens vedtak blir ansett som gyldig. På denne bakgrunnen legger lagmannsretten til grunn at det fortsatt foreligger tilstrekkelig rettslig interesse, jf tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Det er ikke anført at det foreligger feil ved kommunens saksbehandling, og lagmannsretten går ikke nærmere inn på spørsmålet.

Det er enighet mellom partene om at Hafslund har tillatelse for sitt lavspennanlegg i luftlinje langs Borgveien. Hafslund betaler ikke vederlag for å ha stolpene stående på veigrunnen. Det er også enighet om at tillatelsen er gitt på gyldig etablerte vilkår om såkalt flytteplikt. Tillatelsen med flytteplikt er ikke nedfelt skriftlig. Partene er imidlertid enige om at flytteplikten i nærværende sak innebærer at Hafslund har plikt til å legge eksisterende luftspennanlegg ned i jordkabel i grunnen dersom kommunens vedtak har tilstrekkelig hjemmel i vegloven og ikke kan anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende. Uenigheten i saken knytter seg til at Hafslund mener at vegloven § 32 ikke gir tilstrekkelig hjemmel for vedtaket om flytting i dette tilfellet, og at vedtaket under enhver omstendighet må anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende.

Vegloven § 32 første ledd fastsetter at ulike typer ledninger, blant annet elektriske ledninger, eller feste for ledninger krever "særskilt løyve" for å kunne legges nærmere offentlig vei enn 3 meter fra veikanten. Det fremgår av annet ledd at kommunen gir tillatelse for kommunale veier. Kommunen forutsettes å gi slik tillatelse hvis det ikke foreligger saklig grunn for å nekte, men kan knytte vilkår til tillatelsen, se bl a Vegdirektoratets NA-rundskriv nr. 10 fra 1990 og Ot.prp.nr. 53 (1961-62) side 79. Det følger av lovens forarbeider at tillatelse kan gis på betingelse av at ledningseier for egen regning flytter anleggene dersom dette er nødvendig av hensyn til interesser som veimyndighetene skal ivareta, jf henvisningene til forarbeider i tingrettens dom.

Kommunens flyttevedtak er begrunnet i hensynet til "effektiv drift og vedlikehold av veien, behov for samordning av forskjellige typer rør og ledninger som føres langs veien, samt estetiske og miljømessige hensyn".

Vegloven § 32 første ledd annet punktum inneholder en fullmakt for veimyndighetene til å forby ledninger mv også i en større avstand enn tre meter fra veikanten på visse strekninger dersom "omsynet til trygg ferdsel, vegvedlikeholdet eller mulig seinare utbetring av vegen tilseier det". Lagmannsretten legger til grunn at det er slike hensyn som § 32 i første rekke er ment å ivareta, jf Ot.prp.nr. 53 (1961-62) side 84-85. I forarbeidene er det her pekt på at veigrunnen er ervervet for å tjene veien og trafikken, og at det må påses at grunnen disponeres slik at trafikken ikke blir påført unødige vanskeligheter og at vegvesenet ikke får unødige utgifter.

Ved en lovendring i 1996 fikk vegloven en ny formålsbestemmelse i § 1 a som går noe lenger enn de hensynene som er nevnt i tilknytning til § 32. Formålsbestemmelsen tar sikte på å gi saksbehandlere på alle plan et signal om ikke utelukkende å ta hensyn til veimyndighetenes spesifikke særinteresser, se Ot.prp.nr. 60 (1994-95) side 4. Hensynet til naboene, miljøhensyn og andre samfunnsinteresser er uttrykkelig nevnt i § 1 a som en overordnet målsetning for veistyresmaktene. Etter lagmannsrettens syn taler dette for at

kravet om nedgraving av kablene i rør har tilstrekkelig saklig sammenheng med Hafslunds tillatelse, veglovens formål og de hensyn som veimyndighetene skal ivareta.

Lagmannsretten legger til grunn at kommunens krav om jordkabel som erstatning for luftstrekk først og fremst ble gitt av hensynet til estetikk og miljø. Kommunen så behov for en opprydning i veiens luftrom. Som sidehensyn må kommunens vedtak også anses å bygge på hensynet til samordning av de ulike typer ledninger som var plassert langs Borgveien. Kabler i bakken istedenfor luftstrekk langs veien i stolper antas dessuten å kunne ha en viss betydning for drift og vedlikehold av veien ved å kunne lette bl a snøbrøyting, eventuelle senere arbeider langs veien, ved utvidelser av veien og eliminerer strømbrudd ved at trær faller over linjen osv.

Når det særskilt gjelder samordning og miljøhensyn, vises det til St.prp.nr. 19 (2000-2001) som omtaler miljøpåvirkning av kraftledninger og som peker på at kabling ut fra miljøhensyn kan være et alternativ til lavspentledninger slik som i nærværende sak. Også samfunnsutviklingen med økt avhengighet av kabler ikke bare for levering av strøm, men også for å muliggjøre elektronisk informasjon og kommunikasjon, tilsier at det skjer en samordning av denne typen infrastruktur. Utviklingen i byer og tettsteder har i mange år gått i retning av nedgravde kabler i stedet for ledninger i luftstrekk, jf Rt. 2008 side 1110 avsnitt 27 (IKEA-dommen). Det er opplyst at man ved etablering av nye anlegg i boligområder som hovedregel bruker kabler i bakken, ikke luftstrekk med lysmaster.

Lagmannsretten legger til grunn at de hensynene som ligger bak vegloven § 1 a også kan begrunne flyttevedtaket overfor Hafslund i forbindelse med oppgravingen i Borgveien. Det legges til grunn at det såkalte flyttevilkårets innhold i prinsippet må anses å endre seg i takt med samfunnsutviklingen. Etter lagmannsrettens syn må det for øvrig legges til grunn at hensynet til samordning av ledninger, estetikk og miljø var saklige hensyn som vegmyndighetene kunne vektlegge også før vegloven § 1 a kom inn i loven i 1996. Det vises til Arbeidsdepartementets rundskriv til fylkesmennene av 5. desember 1935, senest med endringer av november 1964 § 11, hvor flytting av ledningsanlegg bl a kan begrunnes i "hensiktssvarende bruk av vegen". Det er uansett ikke tale om noen form for ulovlig "tilbakevirkning" som innebærer at kommunens vedtak av den grunn må anses ugyldig.

Hva angår spørsmålet om lovhjemmel etter vegloven § 32, er det lagmannsrettens oppfatning at det ikke kan oppstilles et avgjørende skille mellom hensyn som kan gjøres gjeldende ved fastsetting av flyttevilkår til eksisterende tillatelser sett i forhold til hensyn som kan begrunne vilkår for selve etableringen av ledningsnett. Det forhold at det er tale om å gripe inn i en allerede eksisterende tillatelse, kan imidlertid få betydning for om et vedtak om flytting kan anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende eller ikke, jf lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

Etter en samlet vurdering finner lagmannsretten at kommunens vedtak av 4. februar 2009 må anses som gyldig. Hafslunds opprinnelige tillatelse må derfor anses bortfalt som følge av pålegget om flytting. Det følger av foreliggende rettskilder at "veiholders behov" og veiinteresser" må tolkes videre enn det tingretten har gjort. Også ledningseiere er underlagt samfunnsutviklingen, og kan slik nærværende sak ligger an ikke nekte å betale for tekniske anlegg i konflikt med den tilretteleggingen som kommunens veietat ønsker å foreta i veien.

Lagmannsretten må etter dette ta standpunkt til om kommunens vedtak overfor Hafslund må anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende. Dette spørsmålet ble ikke drøftet i tingretten, da retten kom til at kommunens vedtak manglet lovhemmel.

Kommunen har anført at det aktuelle vedtaket ikke er urimelig eller uforholdsmessig tyngende og at det ikke vil skape usikre eller uoversiktlige konsekvenser for ledningseiere.

Hafslund har anført at kommunens enkeltvedtak må anses som uforholdsmessig tyngende. Det er pekt på at ledningsnettet i Borgveien var rustet opp noen år tidligere og at det ikke forelå noen planer om ny opprustning. Det er anført at dersom vedtaket anses gyldig, vil det føre til uholdbare og uforutsigbare konsekvenser for Hafslund og andre ledningseiere langt utover denne konkrete saken. Det er anført at det blir "fritt fram" for veimyndigheten å pålegge kabling "når som helst" av hensyn til estetikk, dvs at pålegg om kabling kan gis uten at gravearbeidene har sammenheng med veienssyn eller nødvendiggjør flytting av nettanlegget. Hafslund har i lagmannsretten opplyst at Hafslunds kostnader ved utskiftning av ledningsstrekket til jordkabel i Borgveien vil utgjøre en samlet kostnad på ca 1 million kroner. Beløpet inkluderer nye stikkledninger inn til hver enkelt bolig.

Kostnadsbeløpet kan i dette tilfellet ikke anses som uforholdsmessig tyngende ut fra en kost/nyttebetraktning. Lagmannsretten er heller ikke enig i at det skapes uholdbare og uforutsigbare rammer for nettselskapene dersom kommunens vedtak i denne saken anses som gyldig. Kommunen vil ikke ha lovlig adgang til å kreve flytting og kabling av elektriske anlegg "ved enhver oppgraving av veien" slik som Hafslund har anført. I nærværende sak dreide det seg om en fullstendig oppgraving og gjenoppbygging av et veilegeme på ca 440 meter med forventet levetid på ca 50 år. Stolpefestene har stått vederlagsfritt i over 30 år. Det var behov for opprydding og samordning av ledningsnettet som hang i stolpene. Det virket rasjonelt og samfunnsmessig nyttig å foreta en slik opprydding og opprustning av Borgveien i og med at dette kunne gjøres uten uforholdsmessige kostnader.

Etter det opplyste legger lagmannsretten til grunn at det selv i en såpass stor kommune som Bærum ikke ofte blir gjennomført så vidt omfattende veiarbeider som dette tilfellet. Det er opplyst at kommunen gjennomfører utskiftning av totalt ca 5 km vannanlegg i året og noe mer på avløpsledninger. Omtrent 60 % av vannledningene, og noen flere av avløpsledningene, blir imidlertid rehabilitert ved gravefrie metoder. Det er opplyst at det

sjelden er aktuelt med fullstendig oppgraving slik som Borgveien. Ethvert vedtak må til enhver tid uansett undergis en forholdsmessighetsvurdering.

Sett i lys av den konkrete situasjonen i denne saken, finner lagmannsretten etter en samlet vurdering at kommunens vedtak ikke kan anses som grovt urimelig eller uforholdsmessig tyngende. Hensiktsmessighetskjønnet kan lagmannsretten ikke prøve. Kommunens vedtak er derfor ikke ugyldig i forvaltningsrettslig forstand.

Bærum kommune har vunnet saken og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd, jf annet ledd, krav på erstatning for sine sakskostnader i lagmannsretten fra motparten. Lagmannsretten finner ikke tilstrekkelig grunnlag for å gjøre unntak fra hovedregelen etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

Advokat Annika E. J. Lindström har fremlagt en sakskostnadsoppgave hvor salæret utgjør i alt 84 000 kroner. I tillegg kommer utgifter til kopiering med 2 000 kroner og ankegebyr med 23 220 kroner, i alt 109 220 kroner. Det er ikke krevd dekning for merverdiavgift. Det er ikke fremsatt innsigelser til kostnadsoppgaven, og lagmannsretten legger den til grunn.

Etter tvisteloven § 20-9 annet ledd skal lagmannsrettens resultat også legges til grunn for avgjørelsen av sakskostnader for tingretten. For tingretten la kommunens prosessfullmektig frem et samlet salærkrav på 134 125 kroner. Lagmannsretten anser at beløpet dekker nødvendige kostnader og legger det til grunn.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Bærum kommunes enkeltvedtak av 4. februar 2009 er gyldig.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Hafslund Nett AS til Bærum kommune 109 220 – etthundreogtusenentohundreogtjue – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
3. I sakskostnader for tingretten betaler Hafslund Nett AS til Bærum kommune 134 125 – etthundreogtrettifiretusenetthundreogtjuefem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

Bjørn Engstrøm Thore Rønning Wenche Fliflet Gjelsten

Bekreftes for
Førstelagmannen:

